

gimi žilami in kože jih pokrivajo. Razdeljeni so po neki zarezi v dva dela: v velike in male možgane. „Možgani se nastavljajo dalje v podaljšani mozeg, a ta zopet dalje v hrbtenjačo, ki se v podobi konopca ali vrvi proteza skozi vso hrbtenico ter oddaje, na desno in levo 31 parov živcev.“*) Čem več je možganov in čem bolj razviti so, tem večjo duševno moč ima človek; možgani družijo dušo s telesom. Ko bi si človek ranil možgane, onesvesti se, pride lahko ob pamet ali celó umrje. Po preracunani nekega zdravnika tehtajo možgani pri človeku blizu 35. del njegove telesne teže. Navadno pa ima moški okoli 1.6 kgr. možganov; a ženska nekoliko manj.

§. 14.

Pljuča, dušnik, jabolko, požiralnik, glasilka, bronhiji.

Pljuča so organ dihanja; leže v prsni otlini, katero skoro popolnoma napolnjujejo. V pljučih se nahaja polno tankih cevčic, zato so tako lahka, da plavajo na vodi, česar se lahko prepričamo s pljuči kacega sesalca, n. pr. vola, teleta, prašiča i. t. d. Pljuča imajo dva dela: desno in levo pljučno krilo. S pljuči dihamo in potezamo va-nje zdravi zrak skozi dušnik. Dušnik, ki je v zvezi s pljučami, je iz več obročkov. Zgoraj so ti obročki malo večji in delajo jabolko, ki se pri požiranju gor in dol premika. Zraven dušnika je požiralnik, skozi katerega požiramo. Dušnik ima pokrovček, ki se vsakokrat, ko požiramo, zapre, da jedi in pijače ne prihajajo vanj, ampak v požiralnik smukajo. Ker se nahajata požiralnik in dušnik drug za drugim, zgodí se čestokrat, da nam, hotečim jed ali pijačo požreti, pride kaj od nje v sapnik. V takem primeru pravimo po domače, da nam je „zaletelo“. To nas stavi v nevarnost, da se zadušimo, ako bi kašljajoč ne izmetali tega, kar se nam vriva v sapnik. Jejmo in pijmo torej počasno in previdno, da se dušnikov pokrovček bode mogel dostojno zapirati!

„Jabolko ima znotraj dve vprek napeti gubi — glasotvornici; a mej njima je poklina, kojo zovemo glasilka. Vzduh, prihajajoč iz pljuč, pretresa glasotvornici ter proizvaja ton. S pomočjo usten, jezika, zob i. t. d. pa se premina ton v glas.“**) Jabolko prehaja navzdol v dušnik, a dušnik se zopet od spodaj razveji na dve bronhiji, katerih vsaka v eno pljučno krilo vodi. Zdrav in čist zrak, prišedši v pljuča, združi se onde s krvjo ter jo poživlja in krepča.

(Dalje prih.)

Šolska letina.

Poročilo c. k. višje gimnazije v Ljubljani prinaša na čelu znanstveno razpravo: „Der Sensualismus des Philosophen Protagoras und dessen Darstellung bei Plato“. Von Dr. Oscar Gratzy. Ta razprava je bolj za učenjake, nego za dijake in splošne omikance. Na višji gimnaziji je 30 učiteljev. Učni jezik je po vseh osmih razredih nemški; poleg tega so na spodnji gimnaziji vzporedni razredi tudi s slovenskim učnim jezikom. Učencev je imela gimnazija v začetku leta 794, konci leta pa 718. Po narodnosti je bilo na gimnaziji Slovencev 562, Nemcev 139, Lahov 10, Hrvatov 4, Čehi 3. — Odlično se jih je učilo 62, prvi red jih je dobilo 455, po počitnicah jih sme ponovljati preizkušnjo 87; drugi red jih ima 67, tretji red 40, in neizprašanih je bilo 6. Ljubljanska gimnazija je jeden največjih srednješolskih zavodov v Avstriji.

Poročilo c. k. višje realke v Ljubljani obsega nadaljevanje in konec prezanimive razprave „Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain“, von W. Voss. —

*) Glej „Prirodopis živalstva“, posl. Fr. Erjavec, str. 289.

**) Primeri „Wöldrich-Erjavec Somatologija“, str. 43.

Učiteljstvo šteje poleg ravnatelja 16 učiteljev. Sloveščina se uči v vsakem razredu po tri ure na teden. Učencev je bilo v začetku leta 260, na koncu leta pa samo še 231. Po narodnosti je bilo tu 117 Nemcev, 88 Slovencev, 4 Hrvatje in Srbje, 21 Lahov in 1 Madjar. — 10 učencev je odličnih, 161 jih ima prvi red, 28 jih bode pa preizkušnjo ponovljalo. Drugi red jih ima 22 in tretji red 8; neizprašana sta 2 učenca. — Z realko združena je tudi trirazredna obrtna napredovalna šola, v katero je letos hodilo 192 učencev, največ rokodelčičev.

Poročilo prve mestne peterorazredne deške ljudske šole v Ljubljani kaže, da je bilo letos na tej šoli koncem tega šolskega leta 495 učencev. Po narodnosti so bili 504 Slovenci, 1 Hrvat, 2 Srba, 1 Čeh, 43 Nemcev in 4 Lahi. V šolo jih je hodilo prav pridno 485, pridno 45, manj pridno 16 in nemarno 9. Za višji razred ali oddelek sposobnih je bilo 360, nesposobnih 130; uvrstjenih jih ni bilo 5. Poučevalo je sedem učiteljev in en katehet. V pripravljalnico za obrtnijsko šolo je hodilo 165 rokodelčičev, in sicer prav pridno 61, pridno 52, manj pridno 46, in nemarno 6. — Knjižnica za učence ima 456, za učitelje pa 451 knjig.

Poročilo druge mestne peterorazredne deške ljudske šole v Ljubljani ima koncem tega šolskega leta 703 učencev. Po narodnosti je bilo tu 706 Slovencev in 45 Nemcev. V šolo jih je hodilo prav pridno 681, pridno 39, manj pridno 15, in nemarno 16. Za višji razred ali oddelek je bilo sposobnih 452, nesposobnih 239, in uvrstjenih ni bilo 12. — Poučevalo je zraven kateheta še 9 učiteljev. Knjižnica za učence šteje 451 knjig. — V pripravljalnici za obrtnijsko šolo je hodilo 129 rokodelčičev. V ekskurendno šolo na Mahu je hodilo 91 učencev in učenk.

Razredba učenk mestne peterorazredne dekleške ljudske šole v Ljubljani šteje koncem tega šolskega leta 325 učenk. Po narodnosti je bilo 298 Slovenk, 48 Nemk in 1 Lahinja. V šolo jih je hodilo prav pridno 267, pridno 48, manj pridno 21, in nemarno 11. — Za višji razred ali oddelek je bilo sposobnih 231, nesposobnih 88; uvrstjenih ni bilo 6. Poučevalo je zraven kateheta še 5 učiteljic. Knjižnica za učenke šteje 330 knjig.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Kopra. Na učiteljski v Kopru udeležilo se je zrelostnih izpitov 15 kandidatov in en zasebnik. Mej temi je bilo 10 Slovencev. Dva sta napravila izpit z odliko; drugi, razen dveh, ko morata preizkušnjo ponovljati in tako tudi zasebnik pa z dobrim uspehom.

Iz Kočevskega okraja. Okrajna učiteljska konferencija za kočevski šolski okraj bode dne 5. avgusta t. l. v Kočevju. Temata, koja se bodo obravnavala, so: 1. Kako si zamore učitelj svojo čestokrat slabo materialno stanje izboljšati in si svojo prihodnost osigurati? 2. Kako se zamorejo šolski dobrotniki pridobiti? 3. O okrajšanji realističnega pouka v ljudski šoli.

S Prema v 23. dan julija. (Okrajna učiteljska konferencija.) Učitelji tukajšnjega šolskega okraja imeli smo v 8. dan t. m. v Postojini svojo letošnjo konferencijo. Ker mi o šolstvu našega okraja nekaterih natančnejih podatkov manjka, naj mi bode dovoljeno, da poročilo o naši letošnji konferenciji tu in tam nekoliko popolnjeno po »Novicah« za »Tovariša« priredim. Točno ob 10. uri predpoludne prišne naš okrajni šolski nadzornik gosp. Ivan Thuma zborovanje s prijaznim pozdravom na zbrane učitelje in učiteljice, katerih bilo je vseh vkup 50 nazočnih; zavoljo bolehavosti niste bili dve učiteljici pri konferenciji. Nazočni bili so tudi p. n. gospodje: Anton Globočnik, c. k. okrajni glavar; Ivan Škrjanec, kurat in učitelj v Harjah; Ivan Lavrenčič in Ivan Strnad, kateheta in duhovna pomočnika, prvi v Postojini, a drugi pa v Knežaku, katere je gosp. nadzornik še posebej pozdravil, ter se jim za čast, koja nam so se svojo nazočnostjo skazali, primerno zahvaljuje. — Potem omenja gosp. okrajni šolski nadzornik smrti pokojnega gosp. Rajmunda Pirkerja, kateri je z vso natančnostjo opravljal